

250 Ft

Dióhéj
A Gödöllői Waldorf Általános Iskola, Gimnázium
és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tanárainak, szülői köré-
nek
és diákjainak tanévenkénti 7 alkalommal megjelenő kiadványa
Megjelenik 125 példányban, Gödöllőn.
Szerkeszti: Diószegi Éva, Farkasné Fülöp Hajnalka, Türkössy Szi-
lárd
Telefon: (20) 339-85-36 vagy az iskola számán (28) 419-052

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2009. Szent Márton

„Bizony mondom néktek, amit cselekedtetek eggyel az én legkisebb atyámfiai közül, én velem cselekedtetek.” (Máté 25, 40)

Anthonis van Dyck
Szent Márton kettévágja köpenyét
Kb. 1618.

Dióhéj 2009. Szent Márton

TARTALOM

Rudolf Steiner:

*Az emberi intelligencia új életre
keltése*

Brigitte Bartz:

*Hogyan ünnepeljünk
gyermekkel? - Márton és Miklós*

Henning Köhler:

*A félnék, szomorú és nyughatatlan
gyerekekről (részlet)*

Rudolf Steiner:

*A Waldorf pedagógia háttere a
felső tagozatban*

Mincsik István:

*Új módszertani eszközök, tervek,
pedagógiai útkeresés
az iskolánkban*

Türkössy Szilárd:

*A portfólió bevezetése a Gödöllői
Waldorf Iskolában*

Markus Sommer:

*Sertésinfluenza - a félelem
járványa*

Farkasné Fülöp Hajnalka:

Greenpicik vigyáznak az iskolára

Jakob Streit:

Miklós a Niceai Zsinaton

Márton

Hírek, programok

A borító Forgács Erzsébet munkája

Következő lapzárta:
2009. november 23.

A „Márton-kő” az úton

Ahogy a címmel is szerettem volna jelezni, a Michael időszaknak körülbelül a közepén járunk, melynek egyik mérföldköve a Márton nap. Márton tettei emlékeztetnek és ráhangolnak bennünket arra, hogy tekintetünket, szívünk érzéseit egyre inkább Jézus-Krisztus születése felé irányítsuk, a belső fény, az általános emberi szeretet megszületése felé.

A Márton nap tehát egy időszak jelzőpontja, mely időszakban egyre inkább levetközzük a nyarat, a külső életet (ahogy ez a halál után is megtörténik, némileg más értelmezéssel), és a szellemi Nap felé fordulunk, tekintetünket bensőnkben a földről az Ég felé emelve. Úgy is lehetne mondani, gondolatainkban egyre inkább képesek vagyunk a szellemiség világhossága felé fordulni; ilyenkor intelligenciánkban megjelenhet valami olyasmi, ami nem „hétköznapi”. Ezt a gondolatot sokkal jobban fejezi ki Rudolf Steiner a 2. oldaltól kezdődően.

Némileg hasonló indítatásról szeretnénk beszámolni a további cikkekben: arról, hogyan érdemes a belső életet együtt ápolni gyermekeinkkel, és, hogy milyen új perspektívák látászanak felviláglani iskolánkban.

Szeretnénk azonban itt is felhívni a figyelmet, hogy a jövőben lehetőség adódik kérdések és válaszok közzétételére a Dióhéj hasábjain, sőt, kifejezetten hasznosnak találjuk, ha megosszátok velünk, egymással a benneteket foglalkoztató kérdéseket, gondolatokat, akár olyanokat is, amelyeket az olvasott cikkek keltettek fel bennetek. Jó lenne, ha megindulna egy - méltó hangnemben írott - párbeszéd, mely minden biztonnyal az iskola közösségének javára válna. Kérünk benneteket, olvassátok el a Felhívást a hírek részben! Szép készülődést kíván a szerkesztőség!

Lámpás

Fizikai testemben
mint edényben
van jelen étertestem
mint olaj;
ebből táplákozik – mint láng –
lélektestem;
s láng fényeként, ragyogva él az én-em.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

AZ EMBERI INTELLIGENCIA ÚJ ÉLETRE KELTÉSE

Részlet "A nevelés, mint társadalmi kérdés" c.
könyvből; Genius, 2008.

... Ma még nagyon erősen benne vagyunk az intelligencia olyan fajta fejlődésében, amilyen az a görögöknél volt. Az intelligenciánkkal azt fogjuk fel, ami a halálnak van alávetve. De az intelligenciának ez a fajtája, amely a halottszerűt ragadja meg, változóban van. Az elkövetkező évszázadokban, évezredekben ez az intelligencia másmilyen lesz, nagyon-nagyon másféle. Az intelligenciának ma már van egy bizonyos jellege. Mi, mint emberiség az intelligencia olyan fejlődését fogjuk tapasztalni, amelyben az intelligenciának az a hajlama alakul ki, hogy csak a hamisat, a tévedést, az illuzórikusat ragadja meg, és csak gonoszat gondoljon ki.

Bizonyos kor óta ezt tudták a **misztériumtanítványok és főként** tudták a beavatottak, hogy az **emberi intelligencia fejlődése a gonosz irányába tart**, és, hogy egyre inkább lehetetlen lesz a pusztán intelligenciával a jót megismerni. Az emberiség ma ebben az irányban halad. Azt mondhatjuk: ha az **emberek megerőltetik az intelligenciájukat és nem a magában teljesen vad ösztöneikre hallgatnak**, még megláthatnak valamit a jónak

a fényéből. De az emberi intelligenciában fokról-fokra elhatárolódik az a természet, hogy gonoszat gondoljon ki: a gonoszat becsempéssze a morálisba, és a gonoszat, azaz a tévedést, becsempéssze a megismerésbe.

...

Ha a földfejlődés folyamán nem történt volna meg a Golgotai Misztérium, akkor elkerülhetetlen lett volna, hogy az emberek az intelligenciájuk következtében fokról-fokra gonosszá váljanak és a tévedés foglyai legyenek. Mint tudjuk, a Golgotai Misztériummal nem csak egy tan, egy elmélet, egy világszemlélet, egy vallás lépett be **az emberiség fejlődésébe, hanem maga a valóság**. Az emberben, a Názáreti Jézusban, egy földöntúli lény, Krisztus élt. Azáltal, hogy Krisztus a Názáreti Jézusban élt, majd a Názáreti Jézus meghalt, a **Krisztus lény belépett a földi fejlődésbe**, és benne is van. Tisztában kell lennünk azzal, hogy ez egy objektív tény, olyan tény, aminek nincs köze ahhoz, hogy mi szubjektíve miről tudunk, vagy mit mit észlelünk. Ezt persze meg kell ismernünk a megismerés kedvéért, és az erkölcs kedvéért fel kell ven-

nünk az erkölcsi elveink közé. De **Krisztus ettől függetlenül belehatolt az emberiségfejlődésbe, azóta benne van; ez az, amit az ember „feltámadásnak” nevez, és legelső sorban a saját lelki erőinkben van benne.** Ezt a tényt egyszer gondoljuk át a maga teljes mélységében.

Pillantsunk arra a különbségre az emberben, hogy milyen volt **a Golgotai Misztérium előtt és milyen lett a Golgotai Misztérium után.** Itt

n y i l v á n ugyanazokról az emberekről van szó, hiszen a lelkek ismételten lejönnek a földi életbe. Ha azonban az emberre, mint földi emberre tekintünk, figyelembe kell vennünk

azt a különbséget, amilyen az ember **a Golgotai Misztérium előtt volt és amilyen azt követően lett.**

Ha egy általános istenfogalomhoz jutunk el, úgy ez az általános istenfogalom nem a Krisztus fogalom. Az általános istenfogalmat úgy kaphatja meg az ember, ha a természet jelenségeit követi, ha az emberi fizikai lényt ismeri meg, amennyiben az **külsőleg szemlélhető. A Krisztus fogalom ellenben olyan, hogy az ember csakis úgy juthat közel hozzá,**

ha földi élete során felfedez valamit saját magában. Az általános istenfogalmat megtalálhatjuk úgy, **hogy egyszerűen azt mondjuk: az ember létrejött a világ erőiből. A Krisztus fogalmat viszont az embernek saját magában kell megtalálnia. Feltéve persze, ha továbbjut annál, mint ameddig a természet engedi eljutni.**

Ha valaki nem találja meg az isten fogalmát itt a világban, akkor ez egyfajta betegség. Egy egészséges ember sohasem valóban ateista. Az embernek testileg vagy lelkileg valamilyen módon beteggké kell válnia. Ez a betegség y a k r a n azon keresztül nyilvánul

Csíkszereda - Makovecz templom

meg, hogy az ember ateista. Krisztust nem ismerni viszont nem betegség, hanem boldogtalanság, az élet egyfajta mulasztása.

Azáltal, hogy töprengünk a **természetből, a természet erőiből** való születésen, eljuthatunk az istenfogalomhoz, ha e születést egészséges lélekkel követni tudjuk. Azáltal viszont, hogy az ember élete folyamán átél valamit, egyfajta újjászületést, a Krisztus fogalomhoz juthat el. A születés Istenhez vezet, az újjászületés

Krisztushoz. Ehhez az újjászületéshez, amelynek következtében Krisztus, mint lény az emberben megtalálható, a Golgotai Misztérium előtt az ember nem juthatott el. És ez az a különbség, amire különösen felhívom a figyelmüket: mivel Krisztus a maga lényével még nem ereszkedett le az emberek közé, a Golgotai Misztérium előtt az ember nem volt képes erre az újjászületésre, nem tudta felismerni, hogy benne Krisztus él. Erre csak a Golgotai Misztérium után van módja az embernek. Krisztus szikráját saját bensejében találhatja meg, ha ez irányban erőfeszítéseket tesz az élete során.

Ebben az újjászületésben, abban, hogy a Krisztus szikrát megtaláljuk önmagunkban, ebben az őszinte és jóakarató megnyilatkozásban: „Nem én, hanem Krisztus énbennem.” rejlik a lehetősége annak, hogy az intellektus ne ringassa magát illúziókba és ne váljon gonosszá. Ezoterikus keresztény értelemben ez a megváltás magasabb foka!

Nekünk az intelligenciánkat ki kell fejlesztenünk, mert nem nélkülözhetjük. De miközben arra törekszünk, hogy kifejlösszük, annak kísértésébe esünk, hogy a tévedés és a gonosz martalékává váljunk. Csak úgy kerülhetjük el azt a kísértést, hogy tévedésbe esünk és gonosszá váljunk, ha magunkba fogadjuk és átérezzük azt, amit a Golgotai Misztérium az emberiség fejlődésébe belehozott.

Már mód van arra, hogy az ember a Krisztus tudatban

Krisztussal való egységében megtalálja a lehetőséget, hogy a gonosztól, a tévedéstől megmeneküljön. Az egyiptomi-káldeus embernek nem volt szüksége a Krisztusban való újjászületésre, mert ő még érezte a kozmoszsal való rokonságát a természetes intelligenciáján keresztül. A görög ember alapjában véve a halál komolyságával találkozott, mert ő már átadta magát az intelligenciájának. Most az emberiség egy olyan korszak kezdetén él, amikor az intelligencia gonosszá válna, ha az emberi lény lelkiisége nem hatná át magát a Krisztus erővel. Értsük meg, hogy ez egy nagyon komoly dolog. Annyit jelent, hogy észre kell vennünk bizonyos dolgokat, amelyek korunkban nyilvánulnak meg, annyit jelent, hogy gondolkodnunk kell azon, hogy a mi időnkben az embereket hatalmába keríti a gonosszagra való hajlam, éppen azért, mert intelligenciájuk magasabb kifejlésztésére nyílik alkalmuk. Természetesen teljesen hibás spekuláció lenne azt hinni, hogy akkor az intelligenciát el kellene nyomnunk. Az intelligenciát nem szabad elnyomnunk, elfojtunk, de akik a jövőbe belelátanak, tudják, hogy bizonyos bátorság kell ahhoz, hogy az intelligenciának átadjuk magunkat, mert az intelligencia hozza a kísértést a gonosszág és a tévedés iránt, és tudják, hogy egyedül az intelligenciának a Krisztus princípiummal való áthatásában találhatjuk meg annak lehetőségét, hogy ezt az intelligenciát átalakítsuk.

Brigitte Bartz

HOGYAN ÜNNEPELJÜNK GYERMEKEKKEL?

MÁRTON NAP ÉS SZENT MIKLÓS

Munkaanyag

Fordította: Márnai Miklós

Szöveg és korrekció: Hideg Ferencné

Szakmailag ellenőrizte: Annette Stroteich, Böszörményi László
1991.

November 11-én Szent Mártonra emlékezünk (szül. 316.), aki ezen a napon halt meg 397-ben. A korai kereszténység ezt az évfordulót, mint az isteni világban való születés napját („Dies natalis”) ünnepelte. Márton az az ájtatos férfi a keresztényeknél, aki megosztotta a köpenyét egy koldussal. Ő valószínűleg az Újszövetség ígét: „Amit a legkisebb testvéreim közül eggyel tettetek, velem tettetek.” Máté 25, 40). Ezért lett Márton a keresztény testvéri érzés példája.

A napok már nagyon rövidek. A Nap már fél öt körül lenyugszik, és az esti égbolton megjelennek a csillagok. Valah ilyenkor kora este a gyermekek lehetőleg a saját maguk által készített lámpácskával énekelve sétáltak az utcán. Ezt a szokást érdemes ápolni. Az egyre jobban sötétedő világban felvillan mindaz, ami az ember belső fényévé vált, és még azzá akar vál-

ni. A lámpásokat napok, holdak, csillagok díszítik, és a felcsendülő énekekben is megjelennek ezek az égitestek. Az égi erőkről van itt szó, amelyek az emberi lélek segítségével hatni akarnak a Földön is. Sok helyen a Márton nap egy „kolduló nap” („Heische-tag”). A gyermekek adományokat gyűjtenek, kérnek, koldulnak sétatjuk ideje alatt. márton alakjának azonban jobban megfelelne, ha a gyermekeket nem kérésre, hanem adásra biztathánk. A Márton-érzést nem másoktól várják el, hanem maguk gyakorolják. Mindenhol él elég idős, magányos, beteg vagy szomorú ember, akinek egy jó szó, egy köszöntés, amit a Márton napi lámpásvivőtől kapnának, fényt, melegséget hozna szürke életükbe. Erre az időszakra megfelelő mese Grimm: A csillagtallérok, de kereshetünk más népek meséiből is az alkalmhoz illőt, és a mondanivalónak megfelelő.

Évszakasztal a Márton ünnepkörben

Az évszakasztal fölé ezen a napon Márton képet tegyünk, és az asztalon már készen álljanak a lámpások. Tegyünk egy tálkába minden gyermek részére egy-egy **gömbölyű, ízletes „Márton kenyeret”**. A kenyér arra vár, hogy – miután közösen elénekeltünk egy Márton éneket – minden gyerek megossa a saját kis eledelét egy másik gyerekkel.

Miklós nap

December 6. Miklós nap. Ezt a napot a gyermekek örömmel és izgalommal várják. Miklós alakjáról, aki Myra püspöke volt (343-ban halt meg), sok *legenada* szól, és emlékére nagyon sokféle szokás alakult ki. Ezek közül most nézzük azokat, amelyek ma is élnek:

A **„Legenda aurea”** – az **Aranylegenda”** – tudatja velünk, hogy Miklós Patera városában született, szülei jámbor és gazdag emberek voltak. Az apja neve Apiphanius, az anyjái Johanna volt. Miklós jámborságára már

gyermekkorában felfigyeltek. Myrában lett püspök, tetteit a Jó vezérelte, és mindig az igazságos cselekedeteket támogatta. Segít az embereknek, hogy életük csónakja a helyes irányba haladjon, így Miklós a hajózók és a tengerészek **védelmezője. Jósága és az igazság** melletti világos és határozott kiállása miatt ő lett a Karácsonyra **készülődő emberi lélek segítője és** mintaképe.

Márton és Miklós - ismeretlen német festő, 1450. körül

Szent Miklós napján a gyermek sok jó tulajdonságát kell dicsérni, jutalmazni, almával, dióval, mézeskaláccsal (de ezek még nem karácsonyi sütemények), és jó alkalom adódik felhívni a gyermek figyelmét hiányosságaira. Egy kis virgács lehet az intés 6-án reggel, talán minden gyermek **számára erősítés és figyelmeztetés (de csak az 5. életévtől). A cipőjükben már reggel található egy szem diót, utalásként az útra, amelyen akaratlanul haladunk. A szülőknek Miklós megbízásából szabad erőteljesen dicsérni, elmondani, hogy minek örült, a kis gyengeségeket, apró engedetlenségeket (virgács) szeretettel és jóságosan a gyer-**

mekkel megbeszélni, és Miklós eljöhessen.

eziránti kívánságait tolmácsolni.

Így készítjük elő a Gyermek megszületését, hogy Karácsony lehessen.

Valamikor minden gyermekben felébred a kérdés, hogy mi az igazság, hogyan jön el hozzánk Szent Miklós. A válasz erre a következő lehet: **Miklós az isteni világban, a mennyben él, és minden évben egyszer kölcsönkér a Földön egy emberi alakot és hangot, hogy minden gyermekhez**

nevezik: Mikulás – mikor **„személyesen” megjelenik, ne csak egy beöltöztetett ember legyen, hanem próbálja érzékeltetni az ő valódi nagyságát.** Ruházata a szerephez méltó legyen, és sugározza a szellemi világ nagyságát. Egy égi lény jóságának átélése a gyermekekre olyan nagy hatással is lehet, hogy a Mikulásnak már **is kell őket figyelmeztetnie kisebb hibáikra.**

Sík Sándor

Isten lánca

*Nem, nem engedlek, fogom a kezed:
Az Isten lánca vagyok én neked.*

*Lásd, hogy világol a boldog titok:
A zengő porta, mit Isten nyitott.*

*Kötlek, magadhoz, élő kötelekkel,
Komoly, virrasztó, nehéz szeretettel.*

*Akarom: keljen új életre benned
Alvó dala az építő igennek,*

*A ködlő múltat, akarom, feledd,
S állj meg hajnalló mélyeid felett.*

*És mosolyogd rám, édes jó barát,
Az erős Isten élő mosolyát.*

*És nézz magadba boldog félelemmel:
Isten szemével és az én szememmel.*

*És tépd el mind a félig-fátylakat.
Akarom: láss és megszeresd magad.*

*Hogy lásd magad: ifjúnak és igaznak,
Erősségnek és mosolygó vigasznak,*

Henning Köhler

A FÉLÉNK, SZOMORÚ ÉS NYUGHATATLAN GYEREKEKRŐL.

spirituális nevelési gyakorlat alapjai

Részlet

Ember és nevelési praxis

Megérteném, tisztelt hallgatóim, ha úgy éreznék, hogy túl sok elméleti kolonccal terhelem meg Önöket. De higgyék el, sok tekintetben **roppant gyümölcsöző lehet** az élet és különösen a nevelés gyakorlatában éppen a tapintó-érzék alapos szemlélete. Tudnunk **kell, miről van szó, ha bizonyos** körökben ismételtén elhangzik a barátságos ajánlás: legyenek szívesek arra odafigyelni, hogy a gyermekek tapintó-érzéke rendszeresen legyen gondozva. Honnan tudhatnák, hogy több van itt elrejtve, mint a mögött a tanács **mögött, hogy étkezés előtt kezet** kell mosni? A dolgokat valóságos horderejük szerint kell megragadni. **Aki az alapvető érzékszerv-**ápolást szociál- vagy lélekhigiéniai kérdésként kezeli, az meghamisítja **annak jelentőségét. Sokan ol-**vastak vagy hallottak már valami **általánosan érthetőt erről a témá-**ról, és ebből levonták a következtetést, hogy a testápolást a gyerek lelki jó közérzete és a velük egyidősekkel való kapcsolat szem-

pontjából egyaránt fontos. Ez persze igaz. De a testérzék problémájához annyi a köze, mint az ingallér tisztaságának a csuklás elállításához; talán picit több, de édeskevés. Az életérzékkel kapcsolatban már említettem: egyáltalán nem használ, ha a gyereket, **mintegy foglalkozásszerűen tart-**juk tisztán, kb. a következő **mottó** alapján: **először felmossuk a** konyhát, aztán kimossuk a mosdót, aztán megmosdatjuk a kis Jakabot. Egy állandóan a póruso-**kig tiszta bőr még távolról sem jól** fejlett tapintó érzékszerv. Azok a **dolgok, amelyekről beszélgettünk,** sokkal mélyebbre hatóak, és ha a mélyreható dolgokat felületesen írjuk le, akkor abból valami helytelen keletkezik. Amit csak **„érzelmi” módon közölnek, vagy** csak egyoldalúan magyaráznak meg önöknek, mintha felfogó képességüket eleve leírták volna, az tulajdonképpen, mintegy gondnokság alá helyezi önöket. De a pedagógiában önök, kedves szülők, **a fő felelősek, és igen proble-**matikusnak tartom, ha éppen a fő

felelősöket tartják távol egy terület irányadó megismerési folyamataitól, vagy – ami sajnos szintén **előfordul** – kényelmi szempontból nem is akarnak elmélyülni a dologban, hanem beérik kész receptekkel.

Tanácsadó fogadóóráimon általános tapasztalatom, milyen sok múlik azon, hogy sikerül-e a **szülőknek a gyerekükre vonatkozó tanácsaimat** – ezek többnyire egészen kézzelfogható, rendszeresen folytatandó gyakorlatok és alkalmazások – emberismeretileg úgy megalapozni, hogy az átlátható lesz, és aztán, amit otthon tenni kell, az belátásból történik. Ez **ugyan mindkét fél részéről időt és fáradságot igényel**, de megéri, amit azon lehet lemérni, hogy annál fegyelmezettebben viszik véghez a gyakorlatokat és alkalmazásukat, minél jobban megértették **lényegüket**. **Sőt: ha a szülők beleélik magukat abba a szemléletbe, amelyből a tanácsok fakadnak**, akkor nem sokkal ezután ismét eljönnek a fogadóóráimra, és észreveszem, hogy a javaslataimat szinte már csak annak igazolásául fogják fel, amit már maguk is fontolgattak. A tapintó-érzékkel **kapcsolatban a „hivatalból illetékeseknek” elsősorban ismerniük** kell az összefüggést a differencia, rezonancia és evidencia fogalmakkal, **a tapintóérzék jelentőségét, a lét és realitás biztonság számára, és át kell tekinteniük a minőségi ítélőképességet és eleven képzelőerőt**. Másodsorban tudniuk kell, **hogy az érdeklődés, mint a kérde-**

ző, csodálkozva odaforduló lelki magatartás, egyenlő a szublimált, tapintó impulzussal. Csak mindezek figyelembevételével kezdjük megérteni, mi a célja a tapintóérzék ápolásának; vagyis mi a szándéka a gyerek angyalának, amikor a másik, az éjszaka oldala **felől közreműködik, hogy formálja a tapintóérzék edényét, amit „valóságérzéknek” is nevezhetünk**. Melyik szociális embertársi képesség kerüljön ebbe az edénybe? Mire kell ügyelni a nevelésnél, hogy felismerjük a tapintóérzékben **jelentkező zavarokat és a megfelelő segítséget nyújthassuk?**

Mit jelent „megérteni”...?

Mielőtt konkrétan belemélyednénk ebbe a kérdésbe, engedjék meg, hogy néhány széljegyzetet tegyek az íménti megállapításhoz, miszerint a tapintó-érzék teremti meg az alapot ahhoz, hogy eleven gondolkodással tudjuk felfogni az érzékelhető valóságot. Bizonyára feltűnt önöknek, hogy eleven, élő gondolkodásról beszélek. Ezen nem az objektívizáló, elvonatkoztatást követelő logikát értem, amely a természettudományban és a természettudományosan orientált filozófián kapott lábra, és amely ugyan mély tiszteletet érdemel, de gyakran az ördöggel űzi ki Belzebubot. Ha spirituális világfelfogásra törekszünk, igen hasznos ezzel kapcsolatban bizonyos mértékben fegyelmeznünk magunkat, pl. kikapcsolni a személyes rokon- és ellenszenvünket az

ítéletalkotásnál. Ám a közvetlen tapasztalat számára megnyilvánuló jelenségek alkalmi visszaigazolása nélkül a túlhajtott, kicsiszolódott gondolkodás kivezet **ugyan a „vélemények” csupán érzésszerű elmosódottságából, de a másik oldalon belevisznek valami nem reális, mondhatnám kísérletes dologba: az élettelen, lélektelen intellektualitás halálzónájába.** Ott ugyan még alárendelt szerepet játszik a természeti jelenségek megítélésében, ahogyan azok érzékszerveink számára megnyilvánulnak, mert az igazság megtalálásához a szubjektív észlelés minden formáját alkalmatlannak tartjuk.

Eközben figyelmen kívül hagyjuk, hogy az objektivitás felé közvetve szubjektív út vezet, vagyis: létezik az általános **érvényű tények** birodalma, ahová csakis az individuális megélés kapuján át vezet az út. Kötelezni kellene minden molekuláris biológust vagy asztrofizikust, hogy – ahogyan a pszichoterapeutákat gondos önmegfigyelésre készítetik – rendszeresen megfigyelési gyakorlatokat végezzenek, pl. Goethe színtanának alapján,

vagy érzéki iskolázásnak vessék alá magukat, Hugo Kükelhaus módszere szerint. Ezáltal el lehetne érni, hogy a laboratóriumban vagy a komputerekkel végzett vizsgálatok kiegészüljenek az **észlelőképesség elmélyítésével, ill. fokozásával, és felvilágosítást tudjanak adni arról, hogy a jelenségek miként nyilatkoznak meg közvetlen kapcsolatban az emberrel.** Észre lehetne venni, hogy ennek a **nyelvezetnek egységes „nyelvtana”** van.

Manapság mindenképpen fontosabbnak tartják a laboratórium technikai analíziseinek eredményeit, mint azt, amit az ember szagol, ízlel, lát, érez, és egy digitális számításnak nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint bár-

Kézműves óra - 2009. március

mely kijelentésnek, amely a **megértő be-
leérezés**en alapul. Ezért olyan világban élünk, amelyben – a fejlett technika és hatalmas információáradat ellenére – olyan reménytele-

nül **fejletlen a művészet, hogy az égető problémák megoldására irányuló ötleteket a természet és a társadalom, élő folyamatainak megfigyeléséből merítsük.**

Elfelejtettük, hogy a megfigye-

lő – ahelyett, hogy visszahúzódik „stratégiai” pozíciójába – hasznot húzhat megérintettségéből. A hűvös távolságtartás nem mindig a legjobb tanácsadó, és az együttérző közelség nem szükségszerűen „tudománytalan”. Ellenkezőleg. A valóság viszonylatának van egy módja, amelyet csakis a megismerés tárgyára irányuló, gondoskodó odafigyeléssel lehet elérni. Aki meg akarja érteni a „jelenségek” nyelvét, az élő érdeklődéssel fordul

sértetlenségük felé. Úgy akarja megismerni azokat, ahogyan a lényüket megnyilvánítják; ez csak úgy lehetséges, ha tiszteli méltóságukat.

Igen, egy fatörzs, egy kristály, a szél vagy a víz méltósága érezhető! Egy idegen valami megismerésének nincs más módja, amely a méltóságteljesség élményét oly egyértelműen magával hozza,

mint a figyelmesen érző érintés, ill. a megérintett által kiváltott érzésekre való odafigyelés. Ezért minden más kapcsolat, amelyben a megismerésre törekvéssel párosul a gondoskodó odaforodulás: a tapintó-érzék leszármazottja. Nem akarom terhelni Önöket tudománykritikai eszmefuttatásokkal, de meg kell állapítani, hogy a tudati képességek tragikus elhanyagoltságáról beszélhetünk, amelynek eredete a tapintó tapasztalatlansá-

gában van. Ez riasztó tünet. Újra meg kell tanulnunk a természetre figyelni, érdeklődő tekintettel kísélni az ősi tapasztalatokat. Ez a tekintet nem szedi szét a dolgokat, mint egy vadászszákmányt, hanem félénk visszafogottsággal irányul rájuk, úgy kérdez, hogy nem akar választ kicsikarni, és nincs más szándéka, mint a megértés.

Aki leszáll saját alap-rétegébe, ilyenkor maga mögött hagy minden életbeli érzést, minden gondolatot és lehetőséget, s ott van, ahol majd halála után, az időtlenben, változatlanban, ahol nincs többé „én” és „nem-én”, hanem mindennek mindennel azonossága, tagolatlan végtelenség. Nem ájult sötétség ez, hanem fényentúli ragyogás, tett nélküli sugárzó működés, érzéstelen teljes szeretet; örök változatlanság, mégsem megdermedés, hanem változásfelettség, melyben minden változó is bennerejlik, akár az ébrenlétben az alvás lehetősége.

Weöres Sándor

Rudolf Steiner

A WALDORF PEDAGÓGIA HÁTTERE A FELSŐ TAGOZATBAN

Részlet "A serdülőkor nevelési kérdései ..." c.
előadásból; Genius és Magyar Waldorf Szövetség

Egészeben a következők érvényesek: ha a gyermek a nemi érés életkorába lép, szükséges, hogy egy bizonyos értelemben rendkívüli mértékű érdeklődést ébresszünk benne a külvilág iránt. A tanítás és nevelés módja által a külvilágot törvényszerűségeivel együtt kell látnia, folyamataiban, az okokkal és hatásokkal, szándékaival és céljával. Ez természetesen nem csak az ember tanulmányozására vonatkozik, hanem egészen általánosan, zenedarabokra is, és így tovább. Úgy kell mindezt az ifjúsághoz eljuttatni, hogy az ifjú lélekben tovább rezonáljon, hogy az ifjú lélekben talányok szülessenek a természetről, a kozmoszról és a világról, az emberi természetről általában, történelmi kérdésekről, és így tovább. Az ifjú lelkekben talányoknak kell születniük a világról és jelenségeiről. Mert, ha az ifjú lelkekben nem születnek meg ezek a talányok a világról és jelenségeiről, akkor megváltoznak ezek az erők, hiszen ehhez erők vannak jelen; az asztráltest felszabadulásával válnak szabaddá a lélekben, hogy efféle talányokat ragadhassanak meg. Ha felszaba-

dulnak ezek az erők és nem sikerül felkelteni a legintenzívebb érdeklődést a világ talányai iránt, akkor azzá alakulnak át az erők, amivé a mai fiatalság esetében a legtöbbször alakulnak; két irányban alakulnak át ösztön jellgűvé: egyfelől hatalomvágygá, másfelől erotikává. És az a nézet, ami sajnós a pedagógiába is bevonult, az, hogy ezt a fajta hatalomvágyat vagy hatalomfitogtatást és ezt a fajta erotikát az ifjúságnál nem olyasféle dolgok másodlagos átalakulási termékeként fogják fel, amelyeknek a 20.-21. életévig egészen másfelé kellene tartaniuk, hanem az emberi szervezetnek a nemi éréstől meglévő, természetes elemeiként tekintenek rájuk. Alapjában véve bizony az a helyzet, hogyha helyesen nevelünk, bizsergető hatalomvágyról és erotikáról egyáltalán nem szükséges beszélnünk a 14-15 és 20 év közötti ifjaknak. Ez ugyanis olyasvalami, ami az élet felszíne alatt zajlik. Ha beszélni kell róla ezekben az években, úgy az már önmagában is beteges dolog. Az egész pedagógiai tudományunk és művészetünk attól beteg, hogy újra és újra, s szinte egyvégtében a

legnagyobb súlyt erre a kérdésre helyezik. Nem más okból helyezik erre a kérdésre a legnagyobb hangsúlyt, mint abból, hogy ma tehetetlenek vagyunk - a legszélesebb körben egyre inkább képtelenné váltunk a materialista világszemlélet korában -, hogy valódi

érdeklődést ébresszünk a világ iránt; a világ iránt a legtágabb értelemben. A tudományaink, amelyeken természetesen a mai tanárok is **nevelődnek**, alapjában véve semmit sem tartalmaznak a világról. Fizikai törvényeket tartalmaznak, matematikai összefüggéseket, sejtekben végbemennő folyamatok leírásait, mindenféle civakodást a történelem folyásáról, mindent egybe-

vetve egyáltalán nem mondhatjuk, hogy az embert a 15. és 20. életéve között éppen ez érdekelheti. Aki elég elfogulatlan ahhoz, hogy ezen a téren alapos megfigyeléseket végezzen, annak tisztában kell lennie azzal, hogy ez az **ember legmélyebb érdeklődését ebben az életkorban egyszerűen nem képes kielégíteni.** Azáltal vi-

szont, hogy az emberben nincs **elegendő érdeklődés a külvilág iránt, figyelme önmagára terelődik, s ebből fakadóan kezd mindenfélét kiagyalni magában.** És ugye, egészében azt kell mondanunk: **ha a mai civilizáció fő hiányosságait akarjuk szemrevételezni,**

úgy azok lényegében tulajdonképpen leginkább abban állnak, hogy az emberek túlon-túl önmagukkal vannak elfoglalva, hogy alapjában véve, s z a b a i d e j ü k nagy részét nem azzal töltik, hogy a világgal foglalkozzanak, hanem azzal foglalkoznak, hogy meggy a saját soruk, mi az, ami fáj nekik. Magától **értetődik**, hogy – ha szükség van rá – ilyen dolgokkal is foglalkozhat

az ember; sőt, ha beteg, kell is ilyenekkel foglalkoznia. De az emberek nem csupán betegségükben, hanem – úgy, ahogy – egészséges állapotban is egyre csak önmagukkal foglalkoznak. S az **ember legkedvezőtlenebb életkora** az önmagával való foglalatatoskodáshoz a 14.-15. és a 21. életéve közötti életszakasz. Ebben az

**Turányi Viktória; 9. osztály
Biológia epochafüzet**

életkorban az ítélőképességet, amely épp ebben az életkorban borul virágba, minden területen a világ összefüggéseire kell irányítani. A világnak mindinkább olyan érdekessé kell válnia az ifjú ember számára, hogy egyáltalán ne is jusson eszébe a figyelmét a világról oly mértékben elterelni, hogy folytonosan önmagával legyen elfoglalva. Hiszen – ahogy mindenki tudja – a szubjektív érzés viszonyában minden fájdalomérzet nagyobb lesz, ha folyton rá gondolkodunk; a sérülés objektíve nem, de a fájdalomérzet nagyobb lesz, ha folytonosan **gondolunk rá. Sőt, bizonyos vonatkozásban az a legeslegjobb gyógymódja a fájdalom leküzdésének, ha el tudjuk érni, hogy ne gondoljunk rá.** Nos az, ami éppen a 15.-16. és a 20.-21. közötti életkorban fejlődik ki az ifjú emberben, az bizony hasonlít valamelyest a fájdalomhoz. A szabaddá váló asztráltest tevékenységének ezt a mitegy beleoldozását a fizikai testbe tulajdonképpen folytonosan enyhe fájdalom hatja át. Az, amit ilyenkor érez az ember, mindjárt arra készíti, hogy önmagával fogalalkozzék, ha nincsen eléggé a külvilág felé terelve.

Nos, alapjában véve tulajdonképpen nem olyan nehéz – **kellő** odafigyeléssel – a pedagógus számára, **hogy ezt az „átorientálást”** beléptesse a pedagógiai princípiumai közé, amikor a diákjai ehhez az életszakaszhoz érkeznek. Hiszen **elsősorban arról van szó, hogy ennél az életkornál arra térünk át, hogy azt mondjuk magunknak: a fiúk s lányok tulajdonképp most**

kezdik csak a „miért”-et komolyan megérteni. Korábban képeket akartak csodálni vagy talán meg is érteni, vagy egyféle ezek közötti köztes állapotban élni, most viszont ki kell térni a miértekre, s mindenütt látni fogjuk az ilyen korú gyerekek örömét, ha különleges „miért”-ekre hívjuk fel a figyelmüket; hát még milyen örömet tapasztalunk, ha látókörüket különféle irányokba szélesítjük, ha összefüggéseket keresünk, ha pl. valaminek **a legkisebbtől próbálunk elindulni és a legnagyobbhoz elérkezni; ha a legnagyobbtól próbálunk kiindulni és a legkisebbnél megérkezni.** Az a helyzet, hogy a pedáns professzor számára ugye természetesen **magától értetődik, hogy a sejttant mintegy „mikroszkópon át látva” adja elő. Így tesznek a főiskolákon s az alsóbb iskolákban utánuk csinálják.** Ezzel szörnyen helytelen dolgot teszünk. Sohasem **szabadna az abban a korban lévő diákoknak, amelyről most beszélünk, a sejttant úgy előadni, hogy ne kapcsolnánk azt a kozmológiához, hogy ami a sejtben zajlik, ne úgy tekintenénk, mint egyféle valószínűségi kis kozmoszt.** Természetesen **nem szabad semmi mást előadni, mint amit saját nézetünkünként meggyőződéssel magunkévá tettünk a sejttaggal és a különféle sejtekben található testecskékkel kapcsolatban.** Így tehát a 14.-15. életévtől kezdve minden alkalmat meg kell ragadnunk, hogy összefüggéseket keressünk ahhoz, amit korábban **inkább képszerűen tártunk a diákok elé.**

ÚJ MÓDSZERTANI ESZKÖZÖK, TERVEK, PEDAGÓGIAI ÚTKERESÉS AZ ISKOLÁNKBAN

Már 16. éve gyakorlom a Waldorf pedagógiát, ráadásul két szempontból is: egyrészt, mint tanár, **másrészt, mint szülő.** Így aztán több alkalommal volt módom szembekerülnöm magammal, és kínos kérdéseket feltennem, és **megválaszolniom...**

Azt gondolom, hogy ezek a kérdések nem csak bennem, hanem **másokban is felvetődnek** és így vettem a bátorságot ahhoz, **hogy ezekből néhányat leírjak** és megpróbáljam körvonalazni azokat a **válaszokat, melyek lehetőséget kínálnak a felmerülő problémákra.** Természetesen ezek a válaszok a Tanári Kollégium munkájának a gyümölcse - vagy szerény gyümölcskezdeménye -, melyet hivatott vagyok tolmácsolni.

*1. Miként lehet a gyerekeknek **leginkább megfelelő módon kezelni az iskolakezdekéskor még nem feltűnő, de az évek során egyre inkább előretörő képességbeli különbségeket?** Hogyan lehet úgy tanítani, **hogy a kevésbé jó képességű gyerekek se tartsa követhetetlennek az órákat, és a gyorsabban haladó se érezze állóvíznek a közegét?***

*2. **Mire helyeződik a kimeneteli hangsúly az iskolánkban; a Waldorf pedagógiában?** Az **érettségi-***

re és a felvételire, vagy a különböző külső (országos, európai) mérések eredményeire?

*3. **Miként tudja ez a pedagógia a saját érdekében együttműködőbbé tenni az. ún. „lusta, de egyébként nagyon tehetséges” kategóriába eső diákokat?***

*4. **Milyen lenne a megfelelő mérés, értékelés és visszajelzés a diáknak és a szülőknek, sőt a tágabb környezetnek?***

*5. **Mi a szerepe a mai világban a tanárnak a tudás közvetítésében? Mikor unatkozik a diák az órán, vagy érzi azt, hogy nem sok minden történt vele?***

Mint szülő, ezeket a kérdéseket tettem fel magamnak az elmúlt évek tapasztalatai alapján, és próbáltam megválaszolni őket ugyanezen oknál fogva. A pedagógiával kapcsolatban persze sokféle kérdés merülhet még fel, ráadásul a mi iskolánk szerkezetéből fakadóan, **13 évfolyam szemszögéből, minden válasz más-más árnyalatot kap. Én most elsősorban a felső tagozat felől próbálok válaszokat adni.** A válaszok, melyeket kaptam/adtam - **bár előre kell bocsátanom, nem töltenek el a megnyugvás és elégedettség, a befejezettség illúziójával** - véleményem szerint többek már, mint

elméleti magyarázkodások és „elkenések” a pedagógiai problémákkal kapcsolatban, s valóban kézzelfogható változásokat hoznak/hozhatnak. Világos, hogy egyes kérdések között határozott kapcsolat van, s így a válaszok is akár több kérdésre adnak többé-kevésbé kimerítő választ.

Tehát a fenti kérdések foglalkoztattak/nak bennünket a Tanári Konferencián belül is, visszavisszatérve, s ezért kezdtünk el új folyamatokat bevezetni és terveket alkotni a jövőre nézve. Ezeket kívánom bemutatni nektek, „dióhéjban”...

Már működő újítások

A művészeti sáv

Már a harmadik tanévet kezdjük el ebben a formában a gimnáziumban, a kézműves és a művészeti órák vonatkozásában. Az órák tárgyak szerint - mint a főoktatásban - 3-4 hétig tartanak, és így egy folyamatban dolgoznak a diákok, melynek határozott íve van. Tapasztalataink szerint a diákoknak és tanáraiknak is könnyebb és hatékonyabb az ilyen jellegű munkamenet, hiszen

sokkal elmélyültebben lehet kapcsolódni az adott témához.

Fakultáció

A gimnáziumban egyre erősebben feszített bennünket a kérdés, hogy a diákok egy részének nem elég az a tudás, amit az iskolánkban folyó természettudományos oktatásból kapnak, és amivel eredményesen lehet érettségizni, felvételizni. (Itt persze rögtön felmerülnek a 2. kérdésben leírtak, miszerint mit tart az iskola sikeres kimenetnek a 13. osztály végén.)

A felvetés jogos, hiszen kémiából, fizi-

kából, biológiából és földrajzból az évi egy epocha szerepe más, mint egy állami iskolában, ahol kétszerannyi a tantárgyi óraszám. A 13. évben pedig már eléggé nehéz egy emelt szintű érettségire felkészülni úgy, hogy vannak az adott tantárgyban ismeretlen területek. Így jutottunk el oda, hogy ebben a tanévben a 11. és a 12. osztályokban heti 4 órában a diákok az általuk választott közismereti tantárgykból saját igényük szerint tanulhatnak többet. Ezek az órák nem korrepetálások, hanem valóban

Turányi Viktória; 9. osztály
Biológia epochafüzet részlet - a fül

többször tananyag feldolgozását teszik lehetővé, és nagyobb erőfeszítést kér/vár a diáktól. A 9. és **10. osztályban pedig a művészeti tantárgyak terén kínálunk választási lehetőséget a fakultációs időkeretben.**

Sajnos azonban az óraszámok törvényben előírt felső határa miatt, a közismereti tantárgyak javára az óraszám-növekedés a művészeti órák kárára történt. Tudom, hogy van olyan vélemény, mely szerint ebben az életkorban a diák számára fontosabbak a közismereti, mint a művészeti órák, de ezzel az állítással alapjaiban nem értek egyet. Sőt, pont fordítva igaz, mert a képességek fejlődésének szempontjából a **művészeti és kézműves órák hangsúlyosabbak**, mint a közismeretiek, azonban ebbe a témába nincs módom most belemélyedni. Ezt a felborult egyensúlyt – a közismereti és művészeti órák aránya – a következő tanévben visszaállítjuk, de úgy, hogy megőrizzük a fakultáció adta lehetőséget is.

Úgynevezett „kísérleti epocha”

A második félévben tervezünk egy olyan 3 hetes epochát, melyben a diákok egy általuk választott téma feldolgozásában fognak részt venni. Terveink szerint tehát némileg felbontjuk a „hagyományos” tanulási-tanítási

kereteket, és inkább az adott témákra fókuszálunk, új szemszögből, a tanórai / tantárgyi jelleggel szemben előnyben részesítve a téma által kínált interdiszciplináris kapcsolatokat. Tehát egy adott kérdést megpróbálunk majd újszerű módon feldolgozni, különböző oldalakról megközelítve. Legalább 6 téma lesz kiírva, különféle területeken, melyekre a

diákok részben szabadon jelentkezhetnek - maximum 15 fő - egy csoportba. A kilencedikes együtt dolgozik majd a tizenkettedikesel, csak mindegyikőjük a téma életkorának megfelelő részével.

A témák feldolgozásakor az ismereti részekkel összhangban lesznek jelen a művészeti tantárgyak is, hiszen az adott témát

Scharnitzky Miklós, matematika tanárunk felső tagozatos továbbképzésen készített táblarajza - Van Gogh, „csak vonalakkal”

sokféleképpen kívánjuk feldolgozni. Munka közben is, és a végén **is, előadásban mutatják majd be** eredményeiket egymásnak és az **érdeklődőknek.**

Tanárkérdés

Évek óta probléma az, hogy a természettudományokat többnyire csak óraadó tanárokkal lehet megtartani, hiszen az óraszámok nem adják **ki a főállást.** Ez azonban nem jó gyakorlat, hiszen így a tanár csak beesik, majd elmegy, és nem tud sem konferenciákon, sem a továbbképzéseken részt venni. Nem része így az iskola életének. Ezen próbálunk meg úgy változtatni, hogy egy kollégánkat rávettük – Kálózi Attilát, aki kémiát és földrajzt tanít -, hogy vegye fel a Szegedi Egyetemen a fizika tanári szakot is. Jelenleg drukkolunk neki a **sikeres vizsgaidőszakért...** Így jóval hatékonyabban lehet jelen a természettudomány az iskolánkban.

Tervek

A portfólió

Évek óta felmerülő kérdés, hogy miként lehet a Waldorf iskolában a diák fejlődését, képességének alakulását, teljesítményét mérni, értékelni úgy, hogy az mi-

nél teljesebb képet adjon és valóban kapcsolódjon szellemiségében is a pedagógiához. A dolgozatok, a tesztek, mint forma, sokkal inkább egyoldalú mérést, többnyire a lexikális tudást tükrözik. Jól példázta ezt az országos kompetencia mérések hatása a gyakorlatban, az állami iskolákban, ahol már a gyerekeket eleve az ilyen jellegű mérésekre, feladatokra kondicionálják, sőt ilyen jellegű feladatgyűjtemé-

Scharnitzky Miklós, matematika tanárunk felső tagozatos továbbképzésen készített táblarajza - "Picasso nyomán"

nyeket lehet rendelni különböző kiadóktól, hogy az iskola megfelelően tudjon teljesíteni.

Tehát adva van a feladat, meg kell találnunk a nekünk való mérési, a fejlődést követő formát, s ennek egyik lehetségesnek tűnő eszköze részben a portfólió lehet. Természetesen a portfólió jóval

több területen hat a pedagógiai munkában, s ennek részleteiről kollégám, Türkössy Szilárd ír, aki ennek a megvalósulását tanulmányozta Potsdamban, az ottani Waldorf iskolában.

Kooperatív tanítási forma

Az elmúlt két évtized alatt nagyon

megváltozott a tanár szerepe több szempontból is. A mai világban a tudás kizárólagos forrása már nem a pedagógus, **nem ő az**, akinek ismeretei feltétlen csodálattal töltik el a diákat, és akit lehet

és érdemes faggatni, hiszen csak így lehet ismeretekhez jutni. Ennek a korszaknak vége, hiszen a **rengeteg ismeretterjesztő könyv, film, az internet, pillanatok alatt adja az ismereteket, információkat, érdekességeket.** Az az oktatási forma, mely egyoldalúan a **tanár felől hat, s csak közöl a diák felé, folyamatos együttműködést** alig igényel a tanár és diák között, nos ez a forma komoly akadályokba fog ütközni a hatékonyság

terén. Így ugyanis az oktatás unalmassá válik a diák, és egyre **nehezebben kezelhetővé a tanár számára.** (Itt elsősorban a gimnáziumra gondolok), mivel nem **használja az eredendő kíváncsiságot és csak azok a diákok fejlődnek, akikben erős akarat van a tanuláshoz.** Ez pedig egyelőre még nem a diákság többsége. (Itt vesz-

Felső tagozatos továbbképzésen készített táblarajz
- "Van Gogh nyomán"

hetnek el a jó képességű, de lusta diákok!) Igaz ugyan, hogy a Waldorf pedagógia eszköz tára több lehetőséget ad az egyéni kezdeményezéseknek, de ezek is **időnként** már kevesnek mutatkoznak.

Két-három éve bukkant fel **először körünkben a kooperatív tanítási forma, mint érdekes lehetőség, s amely pedagógiai irányzattól függetlenül alkalmazható.** Egyszerűen **kihasználja a diák aktivitási és cselekvési vágyát, és ezen keresztül bevonja őt a saját taníttatásába.** Nagy mértékben fejleszti a szociális érzékenységet **és a csoportban való felelős együttműködést, és ezért is jóval több, mint a hagyományos**

csoportmunka.

Egy-két epochában kísérletező kollégák már próbálkoztak ezzel a módszerrel és az eredmények biztatóak. Éppen ezért szándékunkban áll egy olyan képzést szervezni magunknak, ahol **szakértő segítők révén el tudjuk sajátítani** ennek a módszernek az eszköztárát. (A módszer részleteiről **sem kívánok most írni**, az interneten sokat

olvashattok róla.)

Írásom vége felé tisztában vagyok azzal, hogy nem sikerült minden kérdést, felvetést, kételetyt megválaszolni, de talán arra jó volt, hogy bemutassam, milyen irányba is próbálkozik pedagógus-közösségünk elmozdulni, hogy a Waldorf pedagógia alkalmazását iskolánkban, **jelenkorunkban is a lehető leghatékonyabban** tegye.

Reményik Sándor

Forma

Sötét anyag: ím lebirkóztalak,
Kavargó, vak tömeg: urad vagyok,
A köbbszédült völgyfenék fölött,
Az ormokon új hajnalfény ragyog;
Vajúdott a föld forró, lágy öle
S a tiszta, kemény kristály lettem én,
Álmodtak vizirózsaát ős-tavak
S lettem virág az alkotó kezén;
A szenvedések kohója kitérült,
Zúgott az olvadt arany, mint a láva,
Levált a tűzben vér, por, szenny, salak,
S születtem én a megviselt világra.
Volt fájdalomdült összevisszaság,
Mibe a tehetlen vágy belehal,
Hangok elbírhatatlan chaosa -
Míg megcsendültem én, az első dal.
A sivár élet: uszályhordozóm
Imádattal hull köntösöm elébe,

A kuszaságban én vagyok a rend,
A zord márványban angyaloknak képe.
Lettem. Vagyok királyi üzenet
A Földnek. Kínok, keresztbordozások,
Torz, szürke árnyak, hitvány
törpeségek
Belőlem nyerne új világosságot.

Sötét anyag: ím lebirkóztalak,
Belőled lettem: ám urad vagyok,
A köbbszédült völgyfenék fölött
Az ormokon - az én fényem ragyog.

A PORTFOLIÓ BEVEZETÉSE A GÖDÖLLŐI WALDORF ISKOLÁBAN

Mint azt bizonyára tapasztaltatok már, iskolánkban az elmúlt években több szervezeti/ szerkezeti átalakítást is véghez vittünk, hogy a működést olajozottabbá, pontosabbá tegyük, és, hogy több figyelem, energia jusson a pedagógiai munkára.

Ezek az átalakulások – úgy látjuk – nagyjából beváltak a hozzájuk fűzött reményeket, és a különböző folyamatok mennek a maguk útján, ill. járják a megvalósulás útját.

Ezzel párhuzamosan egy ideje azon kezdtünk el gondolkodni a tanári karban, hogy a szervezeti változásokat hogyan követhetnék pedagógiai változások, milyen „friss erőket” lehetne bevezetni az iskolánkban. Több gondolat is felmerült, ezek egyike a *portfólió* meghonosítása, mint olyasmi, ami bővíthetné, gazdagíthatná és bizonyos értelemben megújíthatná a tanítási (és értékelési!) gyakorlatot.

Hogy mi is a portfólió, arról most nagyon röviden szeretnék írni; inkább csak valamiféle bevezetőt, mert – ahogy azt most már látjuk – lehetetlen megfogalmazni egy definícióban, hogy miről is van itt szó, ill. mit nyújthat. A törtenethez hozzá tartozik, hogy a

felmerült igények szerencsés módon találtak Thilo Koch előadásával egy tavalyi konferencián, amely a mérés-értékelést vette célba. Thilo akkor elmesélte a nagyközönség előtt, hogy ők a potsdami Waldorf iskolában mintegy kilenc éve használják már a portfóliót, sikerrel. Nagyon megfogott néhányunkat az a perspektíva, amit akkor felvázolt. Röviddel ezután hárman a résztvevők közül (Barabás Kata a Váci Waldorf Iskolából, Papp László a Waldorf Háztól, valamint jómagam) „egymásra találtunk”, és kiderült, mindhármunkat komolyabban érdekel ez a téma. Megindult hát egy levelezés Thilo Koch-hal, majd – hosszas előkészítő munka és megannyi nehézség leküzdése után – idén szeptember végén, október elején sikerült eljutnunk Potsdamba. Egyrészt a helyi viszonylatban, élőben tanulmányozhassuk a portfóliót, mint gyakorlatot, másrészt pedig, hogy részt vegyünk a már második alkalommal megrendezett Európai Portfólió Konferencián. Itt Európa számos országa képviseltette magát, úgy is mint olyan, aki bemutatja eddigi tapasztalatait és gyakorlatát, és úgy is, mint aki érdeklődik és szeretné ezt bevezetni.

Rengeteg tapasztalattal

gazdagodva tértünk haza, és elhatároztuk, kísérletet teszünk, hogy Magyarországon meghonosítsuk a „rendszer”¹. Így, a **Waldorf Ház** (Papp László) a szervezésben, rendszerezésben, kidolgozásban, a Váci Waldorf Iskola az általános iskolai bevezetésben, a **Gödöllői Waldorf Iskola pedig a felső tagozatban** való meghonosításban vesz majd részt.

Immáron elmondhatom, hogy iskolánk nyitottan fogadta ezt a **lehetőséget, és jelenleg folyamatban** van annak a csoportnak a megalakulása, amely elkezdheti a konkrét munkát, ill. ennek megtervezését.

Térjünk most rá tehát arra, mi is a portfólió lényege! Ha röviden és nagyon **egyszerűen akar-nám** megfogalmazni – ami távolról sem fed minden oldalát és minden benne **rejlő lehetőséget!** – akkor azt mondanám, hogy egy **előre meghatározott munkafolya-**

matról van szó, amely egy **bizonyos időintervallumot ölel fel.** Egy témát kell kidolgozni tulajdonképpen a diáknak, s ebben a tanár **segítőként van jelen.** Maga a témaválasztás – **az előzetesen meghatározott területen belül** –

teljesen a diákra van bízva: szabadon választja meg, hogy az adott területen belül mit szeretne kidolgozni. A kereteket, az értékelési szempontokat pedig *közösen*, diákok és tanáruk határozzák meg **előre.** Tehát mindenki tisztában van vele, mit, mikorra és hogyan kell majd elkészíteni, valamint milyen szempontoknak kell megfelelni. Az azonban, hogy ezen belül ki milyen eszközökhöz nyúl, hogyan építi fel a munkáját és hogyan kivitelezzi, teljes mértékben az egyéni szabadságra és kreativitásra van bízva. Ilyen módon abszolút egyéni utakat járnak be a gyerekek, és egyéni munkák készülnek **el. Erről a munkáról** azután (közben) egy dokumentáció készül, mondjuk 20-30 oldalban (ennek jellege szintén tükrözi az egyéni képzeletét), **végül következik** egy visszatekintés és értékelés, majd **egy szóbeli elő-**

adás zárja az egészet, meghívott **vendégek előtt (szülők, diáktársak, tanárok, barátok).** Mondhatná valaki, hogy ez nagyjából fed a 12-ikes éves munka fogalmát. Mégsem ugyanarról van szó! Itt ugyanis egy év alatt több portfólió

Adventi bazárról készített portfólió

is készül, vannak formai és tartalmi különbségek, melyek között talán a legnagyobb az értékelés **mibenléte. Először is, a diáknak** vissza kell tekintenie saját munkájára, arra, hogy mi történt, hogyan történt, mennyiben valósította meg előzetes terveit és mennyiben nem, ennek mik az okai, ill. mit tanult **az egészből és** nem utolsó sorban arra is rá kell tekintenie, *hogyan tanult. Ebből* rögtön következik, hogy

Munka közben - készül Potsdamban a művészeti érettségi portfóliója

rálát arra, milyen hibákat követett el, azokat hogyan tudná elkerülni legközelebb, mit tudna másképpen csinálni legközelebb, ill. mi az a mód, ami neki egyénileg a munka elkészítésében a legjobb, leghatékonyabb. Rálát azokra az **oldalaira is, amik erősségekként jellemezhetőek, ilyen módon önbizalmat és erőt adnak, lelkesítenek** a további munkára, a gyengeségek **„kijavítására”**. **Az értékelésben** pedig saját maga is részt vesz (önértékelés), de diáktársai és **tanárai is. Mindenkitől kaphat** olyan gondolatokat, melyek által jobban megismeri saját magát, esetleg addig fel nem fedezett tulajdonságai is tudatosulhatnak. Mindeközben a tanár nem

meghatároz, hanem csak segít, párbeszéd útján támogatja a diák önálló munkáját, és közben folyamatosan **lehetősége van az informális értékelésre**, ilyen módon nem szummatív, hanem formatíve értékeli, vagyis nem **„beskatalyáz”,** esetleg a gyerek lényét ítéli meg, hanem mindig csak felhívja a figyelmet a **dolgokra**, gyakorlatilag megbeszéli, **jelemez** mindazt, ami történik. Ezzel tehát óriási

váltásra nyílik lehetőség az eddigi értékelési gyakorlat tekintetében is. Nem is beszélve arról, hogy közben a tanár is rengeteget tanul, hogy csak egyetlen egyet **emeljek ki: a diák lényéről nagyságrendekkel többet tudhat meg,** mint egy frontális osztálymunka közben, ilyen módon sokkal jobban meghatározhatja azt a módot, **ahogyan ő egy-egy diákjának segíteni tud,** ráláthat arra, hogy mire van szüksége az adott diáknak **egyéni**leg!

Rögtön kiderül, hogy itt nem is annyira a dokumentáció létrejötte, **mivolta vagy a szóbeli előadás** a lényeges, hanem mindaz, ami *közben* történik, amit nem is lehet dokumentálni. Olyan

változásokon mehet át diák és tanár egyaránt, melynek feltétlen pozitív hozzáadéka lehetnek, ha a **módszert megfelelően és őszintén** alkalmazzák. A lényeg tehát a párbeszédben való tanítás-tanulás, az informális és a nemformális tanulás (a diákok egyéb **csatornákon érkező, „mellékes dolgokból”, ill. egymástól is tanulnak**; az újabb kutatások ezeknek **igen nagy jelentőséget tulajdonítanak** a valódi és használható tudás megszerzésében), valamint az értékelési gyakorlat megváltozása, nem is beszélve a pedagógiai paradigmaváltásról és a diákok **sokkal nagyobb részvételéről a saját tanításukban**. Sajnos e cikk keretei messze nem teszik lehetővé, **hogy minden részletről, a portfólióban benne rejlő lehetőségekről** említést tehessek, de talán további alkalmakkor kiegészíthetem még e gondolatokat, és rendszeresen beszámolhatok a tapasztalataimról, **főképp, ha kérdéseket is sikerül hozzám eljuttatni**. (Szívesen elindítok egy **„beszélgetést”** a lap hasábjain keresztül...) Egyelőre csak annyit még, hogy az itt leírtakon kívül **nemzetközi, társadalmi, „piaci” szinteken, sőt, talán a jövőben még vizsgáztatási területeken is** valódi értéket képvisel és képviselhet a portfólió, különösen, ha éveken keresztül folyik ez a munka és **összegyűjtésre kerülnek a portfóliók**. Nemzetközi viszonylatban komoly munka folyik ezeken **a területeken és már meglévő eredményeket is sikerült**

felmutatni!

Végezetül álljon itt néhány önkényesen kiemelt sor (a teljesség igénye nélkül) abból a **„meghatározásból”, amit egy nemzetközi csoport állított össze**, mely csoport a portfólió megismeréséért, meghonosításáért dolgozik Európában.

Példák speciális portfóliókra (kiragadott példák, a teljesség igénye nélkül):

- dokumentációs
- esettanulmány
- értékelési
- **szakmai fejlődést bemutató**
- nyelvi
- kompetencia
- bemeneti/kimeneti portfólió **(egy bizonyos tanulási időszak alatt)**
- projekt
- epocha
- szakmai gyakorlat (praktikum)
- osztály
- elektronikus
- éves áttekintést tartalmazó portfólió, stb.

A portfólió előnyei:

- a diák:
- **kezdeményező lehet**
- **felelősséget vállalhat önmagáért és társaiért**
- **mind erőteljesebben élheti át a csapatmunkát**
- párbeszédben gyakorolhatja az **együttműködést**
- megtanulja, hogyan tanuljon **hatékonyan**

- megtanulja, hogyan értékelje önmagát, stb.

- a tanár:

- megtanulja látni, hogyan tanul a diákja

- vezérfonalra talál a munkájában azáltal, hogy közelebb kerül a diákjaihoz, mivel látja erőfeszítéseiket, fejlődésüket és elért eredményeiket

- rendszeresebben és pontosabban értékelheti a diákjait párbeszéd formájában

- többet tud meg diákjai lényéről

- több lehetősége van, hogy segítse, bátorítsa és vezesse a gyengébb diákokat

- több lehetősége van ösztönözni a tehetségesebb diákokat

- szorosabb együttműködésben dolgozik a kollégáival

- fejlesztheti képességeit a nyitott párbeszéd terén, stb.

A portfólió járulékos előnyei

(különösen rendszeres prezentációkkal alkalmazva):

A diák részéről:

- növekvő önbizalom

- növekvő tudatosság a tanulásban részt vevő más személyek irányában (diákok, tanárok, szülők)

- növekvő bizakodás a tanár erőfeszítéseiben

- önmaga érdemeinek és hibáinak jobb megítélése

- nagyobb motiváció, hogy iskolába járjon és tanuljon, stb.

A tanár részéről:

- nagyobb szakmai felelősségérzet és elégedettség

- növekvő bizakodás a diák erőfeszítéseiben

- saját tanítása hatékonyságának jobb megítélése

- szorosabb együttműködés a kollégáival

- lényegibbé válhat a szülővel folytatott konzultációja

- nagyobb motiváció, hogy iskolába járjon és tanítson, stb.

A szülők részéről:

- növekvő bizalom abban, hogy a tanár képes helyesen megérteni és megítélni a diákot

- növekvő bizakodás a gyerek erőfeszítéseiben és elért eredményeiben

- növekvő bizakodás abban, hogy az iskola hatékonyan képes megszervezni a tanulási folyamatot

- kevesebb félelem, hogy a diák nem felel meg az elvárásoknak

- több bizalom a gyerek jövőjében, annak ellenére, ha mégsem felel meg az elvárásoknak, stb.

Az iskola részéről:

- lényegibbé válhatnak a szülővel folytatott megbeszélések

- lényegibbé válhatnak a tanárokkal folytatott megbeszélések

- hatékonyabb lehet az adminisztráció

- erősebb jelenlét a közösségben

- erősebb összetartás, stb.

SERTÉSINFLUENZA - A FÉLELEM JÁRVÁNYA

Év eleje óta világszerte terjed az ún. sertésinfluenza. Júniusban az Egészségügyi Világszervezet (WHO) kihirdette a járvány fokozatot. Európában azonban ez inkább a médiában tört ki, mint a valóságban. Az orvos-szerző bemutatja a félelem járványát, melyben inkább a félelemnélküliség erősítésére hív fel.

Mostanában az orvosi **rendelőkben a leggyakoribb kérdések a sertésinfluzára (H1N1) vonatkoznak.** Ha átnézzük a nagy bulvárlapok főcimeit, azt kell gondolnunk, hogy tömeges halálozás **kezdődött már el. S ebben a mérsekelt újságok sem maradnak el.** De hogy is van ez?

A témában felelős **ROBERT KOCH** intézet (Berlin), 2009. augusztus 25-én Németországban 14 940 regisztrált megbetegedésről számolt be. Halállal eddig egyetlen eset sem végződött. A betegségek lefolyása rendszerint könnyű, az **infuenzaszerű megbetegedések száma megfelel az évszak szerinti nívónak.** De nem így a félelem mértéke!

Minden nap halljuk, olvassuk: **sokkal rosszabb lesz ez később,** amikor emberek hálnak meg majd. Kétségtelen, hogy itt a félelem járványa terjed. Védelmet egy oltás és a TAMIFLU kell hozzon, a kézfogás pedig megtiltva. Vagy van még más védelem is?

A TAMIFLU (és rokonai) a tanulmányok szerint nem hoznak

mérhető eredményeket sok olyan embercsoportnál, ahol erre szükség lenne: például a 65 év feletti-eknél, vagy a krónikus tüdőbeteg-eknél. Ezzel szemben a szer abba a gyanúba keveredett, hogy pszichiátriai jelenségeket vált ki, és pl. Japánban fokozott öngyilkossági hajlamot okoz, az ezzel kezelt fiataloknál. A szer a **betegség időtartamát átlagosan egy nappal csökkenti.**

Az influenza oltások

Az influenza oltásainak **hatékony-sága általában meglepően kevéssé ismert.** Ugyanígy hiányzik egy történelmi eset leírása, egy **vélhetően veszélyes esetről (mint a H1N1),** melynek fatális következményei lehettek volna. 1976-ban megjelent egy új vírus, ami halálesethez vezetett. Mivel ez akkor emlékeztetett az 1919-es **szörnyű járványra,** nagyon gyorsan és **különösebb előzetes vizsgálatok nélkül népszerűsítettek egy új oltóanyagot.** De ekkor sem történt haláleset influenza miatt. Amíg azonban az oltási kampányt befe-

jezték, kb. 500 eset lépett fel, ami részben maradandó benuulásokat okozott (GUILLAN-BARRÉ szindróma), valamint 25 esetben, az oltás következtében történt halálal végződött. **Ennek nem kellene megismétlődnie.**

Az influenza oltások, mint ahogyan a NEURAMINIDAS gátló **kezelései is, ésszerűek lehetnek.** Óvakodnunk kellene azonban attól, hogy többé-kevésbé megrendezett kampányok szorítsanak sarokba bennünket, ahol állítólagos **mentőöveket dobnak** majd felénk. Annál inkább igaz ez, mivel az Európában bevetendő **oltóanyag olyan hatáserősítőt tartalmaz,** amit eddig nem próbáltak ki nagyobb számú páciensen. **A szakértők több mellékhatással számolnak, sőt a német szövetségi egészségügyi miniszter óva intett a gyerekeknek ilyen oltóanyaggal történő beoltásától.**

A félelemnélküliség kifejlesztése

Vannak-e tehát másféle válaszok is? Mahatma GANDHI önéletrajzában beszámol arról, amikor kora ifjúságában több elszánt fiatalemberrel ápolt pestisbeteget Dél-Afrikában. Az ápolók között volt egy nővér is, aki annyira félt a fertőzéstől, hogy minden érintéstől rettegett, és az akkori megszokott módon, Brandy segítségével fertőtlenítette magát, de később mégis meghalt. A modern higiénia megalapítója, MAX von PETTENKOFER, még tovább

ment. Megivott egy üveggel abból a kolerabacilust tartalmazó folyadékból, amit Pasteur küldött neki azért, hogy bebizonyítsa: nem a baktériumok döntenek a betegség és az egészség dolgában, hanem az ember állapota és életkörülményei. És a kutató valóban nem betegedett meg.

Ezt a kísérletet nem ajánlom, **mert hozzá kell fűznöm, hogy** PETTENKOFER asszisztense, aki szintén beleivott az üvegbe, néhány napra enyhe hasmenést kapott, ha nem is lett kolerás. **Lehet, hogy kétségbe vonta főnöke** teóriáját? Nyilvánvaló azonban, hogy érdemes egyfajta félelemnélküliséget kifejleszteni.

A Nap-tevékenység befolyása

Bizonyos, hogy az influenza veszélyessé válhat. Sokan emlékeznek még a 60-as évek végén bekövetkezett súlyos járványra. A legsúlyosabb ismert járvány az **első világháború után lépett fel,** még Rudolf Steiner életében. Amikor az antropozófiai orvoslás elindult útján, sok páciens szenvedett még e betegség következményei miatt, nem csoda hát, hogy rendelkezünk utalásokkal a kezelést **illetően. Vannak alapvető kijelentések is Rudolf Steinertől** erre a megbetegedésre vonatkozóan. Egy 1920. április 7-én elhangzott előadásában² **elmondja: „Azok a megbetegedések, melyek az ember fej-mellkas ritmusának károsítását okozzák, vagyis lényegében a légzés ritmusát támadják meg,**

azok bizonyos atmoszférikus je-
lenségek hatása alatt is állnak”.
Név szerint említi az ún. naptevé-
kenységet, melyhez kifejezetten
hozzáfüzi, hogy ezalatt nem a
fényhatásokat érti.

Ezek a speciális hatások
„tovább károsít-
ják a már meg-
betegedett rit-
must”, és ez kü-
lönösen erősen
lép fel pl. az ún.
influenza veszé-
lyezettetteknel.
Már az elneve-
zés is utal erre,
mert az influen-
za a kozmikus
befolyásra utal,
teljes neve: INF-
L U E N Z A
STELLARUM. És
elterjedéséhez ez
adja az igazi lökést, végül ebből
keletkezik a járvány.

HARTMUT RAMM volt az első,
aki rámutatott a naptevékenység
fontosságára, amit ma napfolt-
tevékenységnek nevezünk. Ennek
kb. 10-11 éves ritmusa van, de
magyarázata máig ismeretlen. **Eb-
ben az időszakaszban van egy**
csúcs és egy minimum. A 20. szá-
zadban az influenzajárványok
mindegyike a napfolttevékenység
maximumára esett, melynek sta-
tisztikai összefüggései egyértel-
műek.³

Jelenleg azonban, egy már
hosszú ideje tartó napfolttevé-
kenység minimumában vagyunk.
A NASA ugyan növekvő aktivitást

prognosztizál, ennek maximuma
azonban csak hosszabb idő után
következik be majd, várhatóan
2013-ban. Hogy ezek a kozmikus
összefüggések valóban kapcsolat-
ban állnak a H1N1 influenzával,
azt a jövő mutatja majd meg.

Napfoltok

Ezidáig lefutása
különösen eny-
he, ami gyengíti
a járvány kifeje-
zés helyénvaló
használatát.

Persze ellene
lehetne vetni:
Más országok-
ban több halott
van!

Nos, a Mexikó-
ból érkező ada-
tok, melyeket
más helyeken
vitattunk meg⁴,
tízszerelesen meg-

haladják a valóságot. A WHO is
úgy véli, hogy a déli félteke téli
viszonyai között is alacsonyabb
lesz a várható járványveszély. A
fertőzés veszélye magas lehet
ugyan, ami veszélyeztetheti egy
állami apparátus átmeneti műkö-
dését. Szerencsére azonban, csak-
nem mindenki megint egészséges
lesz. Az eddigiek lefolyása tehát
ellentmond az igazi járvány vár-
ható bekövetkezésének.

A félelem

A napfolttevékenység csak egy
példa Steinertől a fej-mellkas-
ritmus influenza által kiváltott
zavarára. De mi is zavarja ezt

valójában?

Gondoljunk csak azokra a befolyásokra, melyek ténylegesen a féjből indulnak ki. Ezek manapság nagyon elterjedtek, a legerősebb közöttük a félelem. A féjben hordjuk elképzelésünket, amihez egy, a külvilágban létező objektum szükséges. A félelem képes a légzés felszínességé tételére, sőt el is akaszthatja időlegesen. Ez ellen a hexameterek szavalása, a gregorián énekek dalolása, a mélyalvás és a meditáció lehet segítségünkre. Nem más ez, mint testünk más ritmusaival való, egész számú többszörös létrehozatala, melyre Rudolf Steiner is utalt, és amely kutatására vonatkozóan terjedelmes irodalom áll már rendelkezésre.

A félelem legveszélyesebb formája a gyógyászatból jól ismert: ez a félelmi roham. Ellene az antropozó-fus orvos M A R C U S

PETERS felfedezése⁵ segít, a PAL-LASIT, ami a meteoritok vasának egy különleges formája.⁶ Ez a szer már régen ismeretes az antropozófiai gyógyászatban a félelem kezelésére. Igen, a meteorvas; ismerjük ezt a Michael imaginációból⁷; ebben látjuk a kénnel össze-

függő és ezáltal „gyulladásal összekötött” sárkányerőket, melyek a nyár vége felé lobbannak fel, amikor az ebben az időben aktív meteorhullással találkozunk. A vasmeteorok raja megjelenik az imaginációban, amikor az arkan-gyal szíverői „Michael kardjának vasává olvadnak össze”. Megtapasztaljuk ekkor, ahogyan a makrokozmosz történése bevonul a mikrokozmosz vérébe, elvonva belőle a félelem, a rettegés és gyűlölet erőit”.

Valójában a meteoritvas gyógyszerek nem csak a félelem ellen hatékonyak, hanem segítenek az influenza esetén is. Segítenek a betegség legyőzésében, de

Meteoritevékenység

m e g e l ő z ő hatásuk is nagy. Azok a páciensek, akik különben minden megfázásra érzékenyek, a meteorvas rendszeres szedése esetén még akkor is egészségesek, amikor már

az egész család betegen fekszik az ágyban. Több kórház is ajánlja személyzetének ezt a fajta megelőzést, mert segít járványok esetén a személyzet egészségesebb tartásában.⁸

Megerősítés

Természetesen nem csak **gyógyszerek képesek erősíteni** bennünket. A gyógyeuritmia szintén **egy fontos megelőző módszer.** Míg a gyógy-euritmia károsíthat is, ha nem helyesen alkalmazzuk **őket, a „lelki gyakorlatok” széles,** biztos alapokat adnak. Rudolf Steiner, arra ösztönzött, hogy ezeket a gyakorlatokat mindenki rendszeresen végezze. Az influenzával kapcsolatosan Rudolf Steiner 1921. április 16-i előadásában⁹ beszél: itt ejt szót a magánhangzók **melegítő-hevítő hatásairól,** melyet a légzőrendszerre fejtenek ki. (Német szavak példái: a remény és szeretet. A ford.)

Mert mit is lehetne egy félelem-járvánnyal jobban szembehelyezni, mint a remény és a szeretet érzéseit? Az influenzáról írott

könyvem legújabb kiadásában javasolom egy várható influenza-járvány esetén olyan csoportok képzését, melyeket euritmia szakértők vezetnek. Természetesen az oltás és a TAMIFLU is megalapozottak bizonyos esetekben, de **megerősítésünket egyéb módon, sokrétűen elősegíthetjük. Nem szabad félnünk.**

MARKUS SOMMER
szül. 1966. Orvosi tanulmányok Münchenben. A klinikai képzés után (belgyógyászat, neurológia) 1994. óta két másik antropozófus orvossal együtt rendel. Köny-

veket ír, előadásokat tart.
Megjelent: *Das Goetheanum*,
2009. szeptember 11. Fordította:
Orosz Iván

---

*Szilárdan helyezem magam a világba.
Biztos léptekkel haladok az életem át.
A szeretetet táplálom lényem magvában.
Reményt helyezek minden tettembe.
A béke vezet célomhoz,
A béke vezet a világba.
Bölcsességet keresek minden gondolatomban.*

Rudolf Steiner

GREENPICIK VIGYÁZNAK AZ ISKOLÁRA

2009. október 9-én egy péntek délután a Greenpici Szakkör szokásos gyűlése volt, még senki sem sejtette, mi fog történni...

Laurán Apolka (9.o) éppen a hangyákról tartott előadást. Inentől átadom a szót dr. Dobos Péter, szakkörvezetőnek:

„A hangyákról hallgattuk, milyen szorgosak, és megirigyeltük közösségi aktivitásukat. Gondoltuk, mi is teszünk valami hasznosat „csak úgy”. Mivel az iskola előtti, a gyalogosok védelmét szolgáló „zebrát” kiegészítő korlát eléggé rossz állapotban van, arra vettük utunkat. Jól láttuk: Lassan már a zebra sem látszik, a korlát meg pláne beleveszett rozsdájával az egyre szürkülő reggelekbe. Az autók pedig csak száguldoznak...

- *Miért pont ilyen színűre?*- kérdezem, biztos voltam benne, hogy méhes-darazsas válasz érkezik:

- A gyerkőcök kívánsága volt a sárga-fekete összeállítás, és tényleg elég feltűnő!

- *Honnan volt festék?*

- Vettem... Csiszolóvászonnal,

rozsdamaróval, kesztyűkkel, ecsetekkel, alapozóval majd 12 000 Ft-ért. (saját pénzből, a szerk.)

- *Hányan dolgoztak rajta?*

- Laurán Apolka, Laurán Csabi, Harangi Anna, Harangi Rita, Pecze Istvánka, Nagy Rebeka, Turányi Viki, Dobos Balázs, Dobos Péter.

- *Mennyi ideig?*

- Péntek délután és szombat délután előtt.

- *Következő tervezett aktivitás?*

- Megpróbáljuk a zebrát átfestetni, előtte mindkét irányból gyalogos háromszög jellel az aszfalton. November 7-én szombaton pedig Szadán, a Székely Bertalan és a Csapás úton, délelőtt tervezünk egy nagyszabású akciót, mintegy 110 fát szeretnénk elültetni.

Várunk minden segítő kezet!

Jakob Streit

MIKLÓS A NICEAI ZSINATON

Részlet a szerző **“Szent Miklós” c. könyvéből**; Öregmalom kiadó, 2004.

A császár óhajára Miklós a 325. esztendőben elutazott Niceába, a püspökök találkozájára, amelyet zsinatnak neveznek. Több százan gyűltek itt össze, hogy a császárral együtt tanácskozzanak a kereszténység tanairól és jövőjéről.

Az összejövetelet a császári kastélyban rendezték meg. Miklós csak hallgatta, ahogy a keresztény püspökök vitatkoznak és gyakran kemény szavakkal illetik egymást. Ő azonban néma maradt. A zsinat vége felé a császár magához hívatta.

– Miklós, egyetlen szó sem hagyta el szádat az elmúlt napokban. Mielőtt mindnyájan útra kelünk, a te hangodat is szeretném hallani. Holnap van az utolsó nap.

– Felséges császár! Ha a

Szentlélek megvilágosítja elmémet, fel fogok szólalni – válaszolta Miklós.

Másnap Mira püspöke szóra jelentkezett.

– Felséges császár, kedves testvéreim az Úrban! A keresztény világ minden év januárjának hatodik napján megünnepeli Krisztus megkezdését a Jordán folyóban. Ekkor egyesült Krisztus, Isten fia az ember Jézussal. Ez mindig is nagy ünnep volt, és az is marad. Azonban azt a napot is megünnepelhetnénk, amikor a gyermek Jézus

megszületett e földi világra. Lukács evangéliuma a pásztornép gyermekeként ír róla, Máté pedig királyi gyermekként.

Ekkor az egyik püspök közbekiáltott:

– Az evangélium nem említ

időpontot!

Miklós zavartalanul folytatta:

– Fény gyúlt a sötétségben. Azt javaslom, hogy a kereszténység a gyermek földi születését az év végén, decemberben, a legsötétebb éjszakák idején ünnepelje.

Amikor Miklós elhallgatott, mormogás futott végig a püspökök között. Néhányan helyeseltek, mások azonban a fejüket csóválták:

– Nincs még éppen elég egyházi ünnepünk?

A nagy huzavona közepette felállt a császár, és csendet parancsolt.

– Vigyétek magatokkal a mirai

püspök, Miklós szép gondolatát! Aki meg akarja ünnepelni a gyermek földi születését, tegye azt mostantól fogva a sötét éjszakák idején!

Miklós az elsők között ünnepelte meg már ugyanebben az évben a mirai templomban a karácsonyt. Az egyik oltáron felállított egy betlehemet pásztorokkal Lukács írása szerint, egy másik oltárnál pedig a Máté-betlehemet a napkeleti királyokkal. Az évek során egyre több és több gyülekezet csatlakozott az ünnepléshez. Így vonult be a karácsony a keresztény ünnepekörbe. És mind a mai napig Mikulás napja a **karácsony előhírnöke**.

Weöres Sándor

Száncsengő

Éj-mélyből fölzengő

-- Csing-ling-ling -- száncsengő.

Száncsengő -- csing-ling-ling --

Tél öblén halkán ring.

Földobban két nagy ló

-- Kop-kop-kop -- nyolc patkó.

Nyolc patkó -- kop-kop-kop --

Csönd-zsákból hangot lop.

Szétmálló hangerdő

-- Csing-ling-ling -- száncsengő.

Száncsengő -- csing-ling-ling --

Tél öblén távol ring.

Jakob Streit

MÁRTON

Részlet a szerző **“Hadd legyenek a testvéred. Tizenkét szent legendája.”** c. könyvéből;

Öregmalom kiadó, 2005.

Úgy esett, hogy Márton csapata ősszel, amikor már hűvösre fordult az idő, éppen Augusta Treverorum, a mai Trier városa közelében táborozott. Itt húzódott a határ Gallia és Germánia között. Az addig hősiiesen harcoló katonák, közöttük Márton is, itt új ruházatot kaptak. Volt az új felszerelésben egy nagy, bő kabát, amelynek hátába birkabőrt varrtak a közelgő tél miatt, és amely olyan hosszú volt, hogy még a lovat is beborította. November elején Márton légióját Amiens közelébe rendelték.

Egy novemberi napon Márton éppen a város felé lovagolt. Jeges szél süvített, még hollók sem szeltek a levegőget. A késő őszi utolsó, száraz levelei kavargtak a kopasz fák ágai között. Márton hirtelen egy didergő alakra lett figyelmes az út mentén. Testét alig fedte valami ruhaféle, egy nagy kőhöz lapulva igyekezett védelmet találni a harapós északi szél ellen. Ahogy a lovas odaért mellé, az idegen kérőn emelte felé a kezét, és tágra nyílt szemmel nézett fel rá. Suttogott is valamit, ám szavait azonnal elfújta a szél.

Erre Márton lekapta válláról bő kabátját, kivonta éles kardját és fentről lefelé egyetlen suhintással kettévágta. Egyik felét odanyújtotta a koldusnak, aki hálásan burkolta bele remegő tagjait. A másik felét vállára kanyarította, és szó nélkül lovagolt tovább a város felé, hogy szállást keressen magának.

A rákövetkező éjszakán Márton álmában a nevét hallotta. Egyre világosabb lett körülötte, és két angyalt látott közeledni, akik az ő fél kabátját viselték. Mögöttük megjelent a koldus, akinek úgy ragyogott a szeme, akár a nap. Ekkor megszólalt egy hang:

– Márton, a koldusban engem segítettél meg, mert én minden ember testvére vagyok.

– Amikor a kép eltűnt, Márton úgy érezte, szívét a napsugár melege járja át, amely soha többé nem halványul el.

HÍREK, INFORMÁCIÓK, PROGRAMOK

Felhívás!

Szeretnénk lehetőséget biztosítani, hogy a Dióhéj cikkei vagy az iskolai élet nyomán bennetek felmerült kérdéseket meg lehessen osztani az iskola közösségével. Ilyen módon **FÓRUM-ot nyitunk**, melyben a benneteket foglalkoztató kérdéseket feltehetitek a cikkek íróinak, a tanári konferenciának vagy a szerkesztőségnek. A kérdésekre adott válaszok természetesen szintén nyilvánosan megjelenének. Egyetlen feltétel: mind a kérdések, mind a válaszok az újság szellemiségéhez, a Waldorf eszméhez méltóak legyenek, megfogalmazásban, stílusban ne legyenek sértőek, ironikusak, cinikusak, stb., Olyan őszinte kérdéseket várunk, melyek inkább az összetartást, közös céljaink méltó megvalósulását segítik, a Waldorf pedagógia szellemében.

Reméljük, éltek majd ezzel a lehetőséggel, hiszen alkalom nyílik a párbeszédre, és feleslegessé válhatnak a különféle szóbeszéd, találgatások, ellenben elkerülhetőek lennének a félreértések, beleláthatnánk egymás gondolataiba, motivációiba, és nem utolsósorban jobban tájékozódhatunk a pedagógiai háttérről vagy egy-egy szellemi

Jakob Streit könyveit (további könyveivel), melyekből részlet az előző két oldalon olvasható, illusztrálta **Kőhalmi Ákos**, művésztanárunk.

A könyvek megvásárolhatók az iskolában!

Szalagavató

Iskolánk egyik rangos eseménye **2010. február 6-án** kerül megrendezésre a **veresegyházi Mézesvölgyi Általános Iskolában!** Várjuk a végzősöket (is) megtisztelő jelenléteteket!

Adventi bazár - 2009. november 21. Szombat

Bemutakozó

SZIGETKÉK KULTURÁLIS PONT

Szeptemberben nyíló, GÖDÖLLŐI kertés házban, gyermekbarát környezetbe **várjuk 2 évestől 14 éves korig gyermekeiket!**

Bölcsöde, óvoda jellegű szolgáltatással, gyermek-vigyázással, igény szerint angol, jóga, mozgásterápiás fejlesztő délelőtti foglalkozással, gyermekprogramokkal várunk mindenkit!

A bölcsiseket, ovisokat 7.30-tól várjuk a gödöllői Présház u. 13-ban, ill. igény szerint megoldható a korábbi gyermekvigyázás is. Az iskolásokat délután várjuk, őket tanítás végén szállítjuk hozzánk. Külön hangsúlyt fektetünk a néphagyományörzés, népzene, kézműves mesterségek megismertetésére. Havi egy hétvégén családi hagyományörző kézműves foglalkozásra várjuk az érdeklődőket! A délutáni órákban csoportos tanfolyamokat indítunk, felkészült szakemberek vezetésével. Tervezett foglalkozások 15.30-tól: jóga, angol, mozgásterápiás fejlesztő foglalkozások, matematika, Körmönfontak szövőiskolája, Monofaktúra kézműves kör, Sanyi Manók rajzköre, Nagy Sándor felnőtt rajzkör.

Kapcsolat és bővebb információ:

Bölcsöcske Családi napközi: Vollárné Farkas Tünde 30/546-8540

Kulturális pont: Balla Vera 70/275-6641

Monofaktúra kézműves foglalkozások: Monostori Judit 20/560-8821

Falmászás (újra) és röplabda szakkör!

Újraindult a falmászó szakkör Mayer Zsolt és Kálózi Attila, földrajz-kémia szakos tanárunk vezetésével. Időpont: csak **hétfőnként 16.30**

– 18.00 között a tornasátorban. Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt! A röplabda szakkör pedig a falmászás előtt, tehát **hétfőnként**, 15.20 – 16.30 között várja a mozogni vágyókat, szintén Kálózi

Attila vezetésével. Info és jelentkezés: Kálózi Attilánál kalozi.attila@gmail.com, tel.: 06-30-682-64-98

Könyvtári nyitva tartás

Új helyre költözött az épületben és újra megnyílt az iskolai könyvtár Dvorszky Anikó vezetésével. Mint azt bizonyára tudjátok, a könyvtár idéntől a 2. emeleten, a folyosó euritmia terem felőli végében üzemel.

Nyitvatartása: minden nap (kivéve csütörtök!!!) délelőtt 10.00 és 12.00 óra között.